

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Елица Руменова Стоилова – Пловдивски университет „Паисий Хилендарски

за материалите, представени за участие в конкурс относно заемане на академичната длъжност „професор“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата по конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Историческа социология на неравенството и дискурса)

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ № РД-22-2569 от 16.12.2025 година съм назначена за член на НЖ за обявения в ДВ конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ за нуждите на катедра „Приложна и институционална социология“, към факултет Философско-исторически.

Запознах се подробно с внесените документи на единствения кандидат в конкурса доц. д-р Стойка Петрова Пенкова, които дават ясна и недвусмислена представа за мащаба и качеството на нейната научна, преподавателска и изследователска дейност. Представените наукометрични показатели показват, че кандидатката изпълнява националните минимални изисквания по ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и вътрешните правила на Пловдивския университет за заемане на академичната длъжност „професор“, както и специфичните изисквания на Философско-историческия факултет.

В конкурса доц. д-р Стойка Петрова Пенкова участва с общо 19 научни труда, включващи 1 авторска монография, 9 статии в рецензирани научни списания, 6 глави в колективни монографии и научни сборници, 2 публикации в сборници от международни научни форуми и 1 колективен научен сборник с нейно редакторско участие.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

Доц. Пенкова осъществява дългогодишна и системна *преподавателска дейност* в трите образователни степени – бакалавърска, магистърска и докторска. В бакалавърските програми тя води базисни и профилиращи курсове в областта на социологията на неравенството, историческата социология на дискурсивните практики, дискурса и

идеологията, социологията на образованието, както и практически форми на обучение (социологическа лаборатория, лятна практика „Неравенства и социални страдания“). В магистърските програми преподава специализирани дисциплини, свързани с порядъка на дискурса, модерните и постмодерни теории в социалните науки, медийния дискурс, идентичността и неравенствата, както и задълбочени курсове по социология на стратификациите и социалното страдание. В докторската степен води специализирани курсове по неklasически дискурсивен анализ и социология на неравенството, като активно участва в обучението и научното ръководство на докторанти.

Наред с аудиторната дейност, кандидатката има принос в разработването и обновяването на учебни планове и програми, създаването на нови дисциплини, организирането на практически и изследователски формати на обучение, както и в изграждането на академична изследователска среда чрез работа с докторанти, млади учени и асистенти.

Кандидатката представя и доказателства за устойчива *проектна активност* – както като ръководител, така и като член на изследователски екипи по национални и международни проекти, финансирани от Фонд „Научни изследвания“, Национални програми за развитие и други институционални източници. Налице е последователно изградена научна програма, която демонстрира концептуална цялост, методологическа рефлексивност и ясно разпознаваема авторска позиция.

В обобщение, цялостният академичен профил на доц. д-р Стойка Пенкова свидетелства за висока научна продуктивност, концептуална последователност и институционална ангажираност, които съответстват на изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“.

Документите по конкурса очертават ясно структурирана, тематично последователна и методологически разпознаваема изследователска траектория. Академичната кариера на доц. д-р Стойка Пенкова се развива устойчиво в полето на историческата социология, праксеологическите изследвания на неравенството и дискурсивната аналитика на афектите. Изследователският корпус демонстрира тематична кохерентност: праксеологическа перспектива към неравенството; историческа социология на социалистическия и постсоциалистическия дискурс; анализ на афективните практики и езика на омразата; изследвания върху трансформиращото се село и жизнените преходи; биокултурни и антропобиотни общности. Налице е ясно разпознаваем авторски почерк, който интегрира Бурдийо, Гарфинкъл, Фуко, Масуми, Томкинс, Уедърел и др., в една неklasическа, праксеологично ориентирана методология.

В конкурса за професор доц. Пенкова участва с монографичната си книга *„Фигури на дистинктивността. Фигури на афективността“*, която представлява теоретично амбициозен и концептуално плътен труд, структуриран в две части: *Дистинктивното село и Афективната другост*.

Концептуална рамка на научния труд се задава в уводната му част (с. 9–12), в която авторката проблематизира дистинктивността през Бурдийо, като разгръща опозицията между позитивна и негативна дистинктивност. Тук се формулира една от централните ѝ тези: дистинктивността функционира едновременно като „имане“ на свят и като лишеност – като позитивна изключителност и като афективна изключеност. Този концептуален ход позволява аналитично свързване на символния капитал и хабитуса; афективното включване/изключване и социалната уязвимост. Монографията е силна именно в тази синтетична способност – да обвърже историческата социология на село Ръжево Конаре с дискурсивната аналитика на омазата към ромите по време на COVID-19 (гл. V).

В първата част на монографията – „Дистинктивното село“ – авторката изгражда цялостен социоаналитичен прочит на социалистическото „образцово село“ като специфична хетеротопна форма, в рамките на която се институира и легитимира позитивна дистинктивност. Анализът не се ограничава до историческо описание на една социална реалност, а проследява механизмите, чрез които определени места и агенти се конституират като „естествено отличаващи се“ в рамките на социалистическия ред. Особено значим източник в този контекст е „Книгата за впечатления“ (1948–1971), която е интерпретирана като дискурсивна хетеротопия – пространство, в което се преплитат различни темпоралности, идентичности и режими на признание. Този аналитичен ход надгражда и концептуално систематизира линии, разработвани в по-ранни публикации на авторката.

Научният принос на тази част се състои преди всичко във въвеждането и разгръщането на понятието „жизнени преходи“ като праксеологически концепт, чрез който социалните трансформации се мислят не като абстрактни макроструктурни процеси, а като практически „вършени“ преходи – перформативни действия, осъществявани от конкретни агенти в конкретни ситуации. Трансформацията се схваща като процес на „doing transitions“, при който телата, пространствата и вещите участват в съвместното конституиране на социалната реалност. В този смисъл авторката предлага продуктивен синтез между хабитуалност и хабитатност – между инкорпорирани телесни диспозиции и материални, пространствени форми, които едновременно структурират и

биват структурирани от практиките. Именно чрез тази аналитична перспектива „дистинктивното село“ се разкрива като динамично поле на институиране на различия, признания и символни инвестиции.

Втората част на монографията надгражда първата, като премества фокуса от институирана позитивна дистинктивност към механизмите на афективна изключеност. Тук се формулират три ключови приноса: концептуално интегриране на афективния обрат в рамките на праксеологическа социология; анализ на омразата като перформативна технология на социално действие и разработване на понятието „афективно неравенство“ като разширение на класическите теории за социална стратификация. Тази част придава на монографията теоретична дълбочина и съвременна релевантност, като я позиционира едновременно в историко-социологическата традиция и в актуалните дебати за афекта, дискурса и социалната уязвимост. Именно тук трудът достига своята най-силна оригиналност, като преминава от анализ на институирана позитивна дистинктивност към изследване на механизмите, чрез които се конструира „афективната другост“. В трета глава авторката се позиционира в дебатите около т.нар. „афективен обрат“, проблематизирайки отношенията афект – емоция – дискурс. Вместо да приеме автономията на афекта в радикалния ѝ вариант, тя предлага синтетична рамка, в която афектът се мисли като въплътена, практическа и дискурсивно организирана дейност. Тук се въвежда понятието „афективно-дискурсивна практика“, което надгражда класическите социоаналитични категории, като ги вписва в една по-широка праксеологическа перспектива. Афектът не е просто вътрешно състояние, а социално организирана форма на въздействие, циркулираща през езика, телата и институционалните контексти.

В четвърта и пета глава анализът се фокусира върху езика на омразата, разгледан като „технология на афекта“. Този ход е концептуално значим: омразата не се третира единствено като морално или нормативно отклонение, а като перформативен механизъм, който „върши“ социални действия чрез емотиви, дискурсиви и повтаряеми практики на назоваване. Авторката демонстрира как омразата конструира обекти на страх и отвращение; натрупва исторически наследени стереотипи; превръща лишеността и социалната уязвимост в аргумент за изключване и материализира символното насилие в конкретни практики на стигматизация. Особено продуктивен е анализът на ромската другост в контекста на COVID-19, където пандемията се интерпретира като катализатор на вече налични афективни структури. Омразата се разкрива като механизъм за „преактивиране“ на исторически утвърдени форми на неравенство и лишеност, което

концептуално кореспондира с по-ранните ѝ публикации върху неравенството и социалната уязвимост. Тук е налице ясно надграждане спрямо предишните ѝ разработки върху дискурса на омразата, като фокусът се измества от описателно-аналитичен към по-дълбок праксеологически и афективен прочит.

Един от най-съществените приноси на тази част е въвеждането на понятието „афективно неравенство“. Социалното неравенство се мисли не само като структурна или ресурсна асиметрия, а като разлика в достъпа до признание, легитимност и „право на афект“. По този начин дистинктивността от първата част на монографията се разширява към своята негативна форма – афективната изключеност. „Афективните други“ не просто са поставени в неравностойна позиция, а са конструирани като обекти на страх, отвращение и морална паника. Това позволява концептуално обединяване на историческата социология на социалистическата институираност с анализа на съвременни дискурсивни практики.

В обобщение, монографията *„Фигури на дистинктивността. Фигури на афективността“* представлява значим принос към историческата социология на неравенството и дискурсивната аналитика на афекта.

3. Критични бележки и препоръки

1. Макар че концептуално има линия от позитивна дистинктивност към афективна изключеност, тази връзка би могла да бъде още по-експлицитно систематизирана в края на книгата. Преходът от „дистинктивното село“ към „афективната другост“ е логичен, но не винаги е ясно демонстриран като структурна диалектика, а по-скоро като тематично разширяване.
2. Анализът се концентрира върху конкретен случай (Ръжево Конаре и „Книгата за впечатленията“), който е разгледан в дълбочина, но остава въпросът доколко този случай функционира като: представителен модел, граничен казус или изключение в рамките на социалистическата селска модернизация. Липсва по-изрично сравнение с други „образцови“ села или с различни типове социалистически локалности, което би засилило аргумента за структурната валидност на изводите.
3. Тъй като анализът реконструира механизмите на позитивна дистинктивност, може да се постави въпросът дали в известна степен не се възпроизвежда самата логика на признанието, която е обект на критически анализ. С други думи: има риск реконструкцията на „виртуозните“ агенти и институиращите

механизми да остане по-силно разгърната от анализа на вътрешните напрежения, провали или съпротиви в самото „образцово“ пространство.

4. Анализът на омразата като „технология на афекта“ е силен, но може да се отбележи, че омразата понякога изглежда твърде систематично организирана и стратегически структурирана. Би могло да се постави въпросът: дали омразата винаги функционира като относително кохерентна технология или понякога представлява фрагментарна, амбивалентна и дори вътрешно противоречива практика. По-ясното разграничаване между институционализирани и спонтанни форми на афективна агресия би обогатило анализа.

Заклучение

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Философскоисторически факултет за избор на доц. д-р Стойка Пенкова на академичната длъжност „професор“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Историческа социология на неравенството и дискурса)

27. 02. 2025 г.

Изготвил становището:

Доц. д-р Елица Стоилова